

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Кафедра історії та політичної теорії

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри історії
та політичної теорії
Первий Г.Л.
«30» серпня 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ»**

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітній рівень.....	перший (бакалаврський)
Освітня програма	«Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціалізація	-
Статус	обов'язкова
Загальний обсяг	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Форма підсумкового контролю	диференційований залік
Термін викладання	2-й семестр (4-а чверть)
Мова викладання	українська

Викладач: д.п.н., проф. Кравець А.Ю

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Дніпро
НТУ «ДП»
2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивілізаційні процеси в українському суспільстві» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», каф. Історії та політичної теорії. Д.: НТУ «ДП», 2022. 13 с.

Розробниця:

Кравець Анастасія Юріївна – д.п.т., професор кафедри історії та політичної теорії
Голубчик Ганна Данилівна – к.і.н., доцент кафедри історії та політичної теорії

Робоча програма регламентує:

- мету дисципліни;
- дисциплінарні результати навчання, сформовані на основі трансформації очікуваних результатів навчання освітньої програми;
- базові дисципліни;
- обсяг і розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять;
- програму дисципліни (тематичний план за видами навчальних занять);
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Робоча програма призначена для реалізації компетентнісного підходу під час планування освітнього процесу, викладання дисципліни, підготовки здобувачів до контрольних заходів, контролю провадження освітньої діяльності, внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості вищої освіти, акредитації освітніх програм у межах спеціальності.

Погоджено рішенням науково-методичної комісії спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (протокол №9/2 від 27.07.2022 р.).

ЗМІСТ

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	4
3. БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
4. ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	5
5. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ.....	5
6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	7
6.1. Шкали.....	7
6.2. Засоби та процедури	8
6.3. Критерії.....	9
7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	12
8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	12

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В освітньо-професійній програмі «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПР) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема, до дисципліни 32 «Цивілізаційні процеси в українському суспільстві» віднесено такі результати навчання:

ПР21	Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави
ПР22	Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ПР23	Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя

Мета дисципліни – формування у здобувачів громадянської позиції фахівця як члена суспільства, який усвідомлює його головні цінності та досягнення, докладає зусиль до їх примноження і сталого розвитку.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні та адекватний відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

2. ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Шифр ПРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)	
	Шифр ДРН	Зміст
ПР21	ПР21.1-32	визначати поняття цивілізація та використовувати його в аналізі суспільно-історичних процесів
	ПР21.2-32	розуміти та пояснювати тяглість суспільно-історичних процесів в Україні
	ПР21.3-32	характеризувати особливості соціально-економічного розвитку українського суспільства
ПР22	ПР22.1-32	визначати динаміку соціальної структури українського суспільства
	ПР22.2-32	аналізувати процес формування громадянського суспільства; забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні
ПР23	ПР23.1-32	пояснювати політичні процеси в сучасному українському суспільстві
	ПР23.2-32	розуміти та пояснювати національні, етнокультурні та етнорелігійні тенденції в Україні

3. БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна викладається в 2-му семестрі відповідно до навчального плану, тому додаткових вимог до базових дисциплін не встановлюється. Міждисциплінарні зв'язки: вивчення курсу ґрунтуються на знаннях, отриманих з попередньо вивчених дисциплін у закладах середньої освіти.

4. ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	Обсяг, години	Розподіл за формами навчання, години				
		денна		Обсяг, години	заочна	
		аудиторні заняття	самостійна робота		аудиторні заняття	самостійна робота
лекційні	60	16	44	90	6	84
практичні	30	8	22	-	-	-
лабораторні	-	-	-			-
семінари	-	-	-			-
РАЗОМ	90	24	66	90	6	84

5. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
ЛЕКЦІЇ		60
ПР21.1-32 ПР21.2-32	Тема 1. Вступ. Поняття цивілізації та суспільних процесів	8
	1.1. Мета, структура, зміст та вимоги до курсу. Очікування здобувачів освіти 1.2. Цивілізації в історії людства. Цивілізаційний підхід як альтернатива формаційному у вивченні минулого і сучасності	
ПР21.1-32 ПР21.2-32	Тема 2. Тяглість суспільно-історичних процесів	8
	2.1. Співвідношення минулого в уявленнях людей і історії як науки	
	2.2. Суспільна (історична) пам'ять як інструмент самозбереження суспільства: структура, властивості, підходи до вивчення 2.3. Доба «минулого, що змінюється»: історична політика держави	
ПР21.2-32 ПР21.3-32 ПР22.1-32	Тема 3. Соціальна структура українського суспільства	8
	3.1. Сутність і причини соціальної стратифікації та диференціації	
	3.2. Динаміка соціальної структури в контексті суспільно-політичних і економічних трансформацій українського суспільства	
	3.3. Чинники змін соціальної структури: соціальний ліфт, поняття середнього класу, постіндустріальне суспільство тощо 3.4. Проблеми консолідації суспільства і шляхи їх вирішення. Соціальна справедливість, соціальна інклюзія	
ПР21.1-32 ПР21.2-32 ПР21.3-32 ПР22.1-32	Тема 4. Соціально-економічний розвиток українського суспільства	10
	4.1. Стабільність і нестабільність як характерні риси сучасної соціально-економічної динаміки.	
	4.2. Взаємовпливи індустрії, економіки, розвитку суспільства	
	4.3. Цивілізаційні виклики інформаційно-мережевої економіки для України	
ПР21.2-32 ПР21.3-32	Тема 5. Політичні процеси в українському суспільстві	8
	5.1. Суспільно-політичний вектор незалежної України 5.2. Транзит (політичний, демократичний) в політичній науці. Трансформації політико-управлінської структури в Україні	

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	5.3. Політична сфера України: актуальні проблеми і досягнення	
ПР21.1-32 ПР22.1-32 ПР22.2-32 ПР23.1-32 ПР23.2-32	Тема 6. Формування громадянського суспільства та забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні 6.1. Актуальний етап розвитку громадянського суспільства в Україні 6.2. Деколонізація і подолання пострадянської травми в сучасному українському суспільстві 6.3. Права і свободи людини та громадянина в Україні	8
ПР21.2-32 ПР22.2-32 ПР23.1-32 ПР23.2-32	Тема 7. Етнокультурні тенденції в сучасній Україні 7.1. Етнічна, культурна, конфесійна складові ідентичності людини 7.2. Суспільно-політичний контекст динаміки етноконфесійних процесів в Україні 7.3. Етнополітична ситуація в Україні у контексті сучасних зовнішньополітичних викликів	10
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ		30
ПР21.1-32	1. Складові ідентичності сучасних українців	8
ПР21.2-32 ПР21.3-32 ПР22.1-32	2. Групове дослідження взаємовпливів культури, історії, екології, системи права і організації влади, громадянського суспільства і громадянської активності (за допомогою методу case-study)	8
ПР22.2-32	3. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток сучасної людини	8
ПР23.1-32 ПР23.2-32	4. Уміння вчитися впродовж життя як важлива компетенція сучасного фахівця	6
РАЗОМ		90

6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Сертифікація досягнень здобувачів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання здобувача за дисципліною.

6.1. Шкали

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення «Про організацію освітнього процесу НТУ «ДП»».

6.2. Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь/навичок, комунікації, автономії та відповідальності здобувача за вимогами НРК до 6-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Здобувач на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються здобувачам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (контрольні завдання) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні завдання за кожною темою	виконання завдань під час лекційних занять	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення середньозваженого результату поточних контролів;
практичні	індивідуальне завдання	виконання завдань під час практичних занять		виконання ККР під час заліку за бажанням здобувача

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом визначення якості виконання контрольних конкретизованих завдань.

Поточне оцінювання практичних занять відбувається на основі оцінок за виконання індивідуального завдання

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі здобувача шляхом визначення середньозваженого значення поточних оцінок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен здобувач під час заліку має право виконувати ККР, яка містить завдання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерію використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Індивідуальні завдання та комплексні контрольні роботи оцінюються експертно за допомогою критеріїв, що характеризують співвідношення вимог до рівня компетентностей і показників оцінки за рейтинговою шкалою.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для бакалаврського рівня вищої освіти (подано нижче).

**Загальні критерії досягнення результатів навчання для
6-го кваліфікаційного рівня за НРК**

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
Знання		
♦ концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: - концептуальних знань; - високого ступеню володіння станом питання; - критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	95-100
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
	Уміння/навички	
♦ поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	Відповідь характеризує уміння: - виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - обирати адекватні методи та інструментальні засоби; - збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію; - використовувати інноваційні підходи до розв'язання завдання	95-100
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати	70-73

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	рівень умінь/навичок незадовільний	<60
Комунікація		
<ul style="list-style-type: none"> ◆ донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації; ◆ збір, інтерпретація та застосування даних; ◆ спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово 	<p>Вільне володіння проблематикою галузі. Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. <p>Комунікаційна стратегія:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати пропозиції 	95-100
	<p>Достатнє володіння проблематикою галузі з незначними хибами. Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) з незначними хибами. Доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами</p>	90-94
	<p>Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)</p>	85-89
	<p>Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)</p>	80-84
	<p>Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)</p>	74-79
	<p>Задовільне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна</p>	70-73

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	
	Часткове володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Фрагментарне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
<i>Відповідальність і автономія</i>		
<ul style="list-style-type: none"> ◆ управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; ◆ спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; ◆ формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; ◆ організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп; ◆ здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії 	<p>Відмінне володіння компетенціями менеджменту особистості, орієнтованих на:</p> <p>1) управління комплексними проектами, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дослідницький характер навчальної діяльності, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію; - здатність до роботи в команді; - контроль власних дій; <p>2) відповідальність за прийняття рішень в непередбачуваних умовах, що включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтування власних рішень положеннями нормативної бази галузевого та державного рівнів; - самостійність під час виконання поставлених завдань; - ініціативу в обговоренні проблем; - відповідальність за взаємовідносини; <p>3) відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використання професійно-орієнтованих навичок; - використання доказів із самостійною і правильною аргументацією; - володіння всіма видами навчальної діяльності; <p>4) здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ступінь володіння фундаментальними знаннями; - самостійність оцінних суджень; - високий рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок; - самостійний пошук та аналіз джерел інформації 	95-100
	Упевнене володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано дві вимоги)	90-94
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано три вимоги)	85-89

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано шість вимог)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано вісім вимог)	65-69
	Рівень відповідальності і автономії фрагментарний	60-64
	Рівень відповідальності і автономії незадовільний	<60

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle; Zoom; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Office365.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1. Література

1. Голубець М. Велика історія України. К. : Центр навчальної літератури 2022. 352 с.
2. Етнополітичні чинники консолідації сучасного українського суспільства / ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, М. Рябчук. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 336 с. – URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/etnopolitychni_chynnyky.pdf
3. Зміна цивілізаційної парадигми розвитку України: теоретико-методологічний аналіз. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 552 с. – URL : <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/Myckhalchenko.pdf>
4. Національні меншини України в політичних процесах ХХ – ХХІ століть: стан і проблеми дослідження / авт. кол.: Котигоренко В.О. (керівник), Калакура О.Я., Ковач Л.Л., Коцур В.В. та ін. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 624 с. – URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/national_minorities_Ukraine.pdf
5. Ким ми є? Національні спільноти та корінні народи України. К. : Ukraïner, 2022. 672 с.
6. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків : КСД, 2018. 512 с.
7. Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с. – URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/politychnyi_protse_u_nezalezniukraini.pdf
8. Рафальський О.О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 400 с. – URL : <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/konsolidatsia.pdf>
9. Рафальський О.О., Самчук З. Ф. Цивілізаційні перехрестя сучасного суспільства. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 688 с. – URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/tsyvilizatsiine_perehrestia.pdf
10. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. Історичні причини та політичні наслідки. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 252 с. – URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/dolannia_ambivalentnosti.pdf

11. Соболев Є.Ю., Габелко В.О. Суспільний розвиток: співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів. Наукові записки. Серія: Право, 2022, 12. С. 4-9.
12. Суб'єктність України в сучасному світі: оцінки, стратегії, прогнози. Аналітична доповідь. / за ред. О.М. Майбороди. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 88 с. – URL : <https://ipiend.gov.ua/publication/sub-iektnist-ukrainy-v-suchasnomu-sviti-otsinky-stratehii-prohnozy-analitychna-dopovid/?print=Y>
13. Сучасна соціально-економічна динаміка: реалії та перспективи для України : Мат. XIII Пленуму Правління Співки економістів України / за заг. ред. В.В. Оскольського. К. : Паперовий змії-ОПТ, 2021. 320 с.
14. Lyakh, S. «Людський вимір» історії: Український проект. Zaporizhzhia Historical Review, 2021, 4.56: 9-18. – URL: <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2371>

8.2. Інтернет-ресурси і медіа:

1. Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України. Публікації: <https://idss.org.ua/public>.
2. Інститут історії України Національної Академії наук України. Електронна бібліотека: <http://resource.history.org.ua>.
3. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса Національної Академії наук України: <https://ipiend.gov.ua>.
4. Історичний вебінар / Historical Webinar : <https://www.youtube.com/@historicalwebinar1452>
5. Локальна історія: <https://www.youtube.com/@localhistoryUA>
6. Національний інститут стратегічних досліджень: <https://niss.gov.ua>.
7. Національний музей Революції Гідності: <https://www.youtube.com/@user-yz8mh1dd8l>
8. Олександр Алфьоров: <https://www.youtube.com/@user-kr3fe4hb3i>
9. Український інститут національної пам'яті: <https://uinp.gov.ua/>; <http://old.uinp.gov.ua>
10. Український медіацентр: <https://www.youtube.com/@UkraineCrisisMediaCenterOnline>
11. Google Академія: <https://scholar.google.com.ua>.
12. Legio Historica: <https://www.youtube.com/@legiohistorica>
13. Likбез. Історичний фронт: <https://www.youtube.com/@lik.6018>
14. Ukrainian Institute of National Remembrance: <https://www.youtube.com/@UINPofficial>

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Цивілізаційні процеси в українському суспільстві»**

для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»

Розробники:
Анастасія Юріївна Кравець
Ганна Данилівна Голубчик

В редакції автора

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19